

Pavol Janík

Třetí skupenství muže

Periskop
Příbram, 2009

© Pavol Janík, 2009

© Translation Karel Sýs, 2009

Twistnatý strom

Na začátku jara
kdesi v nadpozemském ráji
znějí preludia Franze Twista.

Fíkový twist
v nich halí twistová tajemství,
zatímco bobkový twist
na básníkově hlavě
se posmívá všem zelným twistům světa,
které poletují v hlavách obyčejných lidí.

Bez větru se nepohne
ani suchý twist
na twistnatém stromě.

Twistujte v slovnících,
twistujte v paměti.
Zatwistujte si
v knize vlastního života.

Twist, twist, twist!

V mrtvé schránce
na nás čeká anonymní twist.

Zúřednívá se v úředních twistech.
Třesu se jako osikový twist.
Otvírám se jako otevřený twist.
Poroučím se jako doporučený twist.

Pošlete mi poštou
můj rodný twist,
plný twistové zeleně,
zatímco na černé twistině
zvadnou rostlinné twisty.

Pomalu se blíží smutný twister
ze záhrobní twistárny

s poslední výplatní twistinou,
po níž dojde na naši adresu
už jen úmrtní twist.

Let's twist again!

Ponorka do vesmíru

Už víme, že moře
je zásadně
nožky nahore.

Každý den
čím dál starostlivější
vypočítaná
a vědecky dokázaná voda
nám tuhne nad hlavou.

Čekáme na zprávu
od vesmírných ryb.

Bůh sluneční soustavy
je nezprostil mlčenlivosti.

Proto mlčí jako zařezané,
jako by jim nabroušený měsíc
podřezal krk.

Voda nás vodí za nos,
noříme se do ní
stále hlouběji,
objevujeme moře v koleně,
březové moře ve vlasech
milenek vydaných
nám napospas.

Hltáme vodopád slov,
kterým nerozumíme,
ale ony nás pohlítí,
dřív než se prokoušeme
na dno oblohy.

Hvězdy na hladině
umořeného moře
se neodvratně šíří
jako prasečí mor.

Odvodněná voda

Destilovaná vodka
nás neudrží nad vodou.

Ani destilovaná voda
nás neudrží nad vodkou.

Všechny vody a vodky světa
nás vodí
za nos.

Ženská přitažlivost zemská

Od ženy,
která se nohama dotkla země,
pochází
ženská přitažlivost zemská.

Dobře promyšlený tah
diplomatického ženství.

Pozemský život
převrátil muže na ženu,
aby vznikl ráj na ženský způsob.

Přitažlivost vytahuje
horké kaštiny z ohně.

Utahaná přitažlivost
si z nás utahuje
řemen.

Přitažlivost roztažená
jak ubrus na stole.

Vysoké napětí po pěti
schodech se hrne vzhůru.

Proudím proti tvému elektrickému proudu.

Pohanské ženství
je náboženství.

Proto muž
srovnává zemský povrch
se ženou.

Ženit se
znamená překročit zenit
ženy.

Najít bezpečný úkryt

pod ženským povrchem.

Žena je stále na tahu,
kterým se vzpírá,
kterým podrobují muže
nejtěžším zkouškám
ženské přitažlivosti zemské.

Zvratné zájmeno psa

Ráno psa nejprve vzbud',
potom psa vzpřim.
Nezapomeň psa rozcvičit, umýt, oholit, obléci
a nasnídat.

Po snídani psa hled' zapojit do pracovního procesu,
během nějž psa napřesnídavkuj, naobědvej a nasvač.

Po práci psa vrať domů.
Cestou psa zastav ve vinárně a v samoobsluze.
Případně psa opij.

Navečeř psa
a vezmi psa do divadla, na zálety
anebo na procházku.

Potom psa dej do čtení anebo do televize.
Nakonec psa ulož k spánku do své postele
a nech psa sladce usnout.

Sladce psi.
Nech psa ti snívají sladké sny.

Písmeno

Dnes jsem četl v novinách,
že se voleb zúčastnilo třináct milionů holičů.

Úžasné.
Jediné písmeno
a máš tu hotovou báseň!

Zápis

Ve dvacátém poschodí
jednopatrového hotelu
na holandské recepci
jsme až do rána nahlas zpívali
neexistující slovenskou píseň.

Měla úspěch.
Ale už nás nepozvali.

Zlozvyk

Každý den
chodím do práce
pro svoji ženu Olgu,
aby měla za co nakoupit.

Musím se snažit.
Blíží se konec týdne
a děti budou chtít v neděli jíst.
Dosud se nám nepodařilo
odnaučit je tomuto zlozvyku.

Aktualita

I básníci podávají
zlepšovací návrhy.

Týkají se zejména využití
mihotání hvězd,
mrkání řas a motýlů,
záření zamilovaných osob
a tažné síly múz.

Kromě toho navrhuji
novinku pro domácnost.

Nechte si zavést
do moderních kuchyní
neuroparalytický plyn.

Ulehčí vám práci
a zbaví všech starostí.

Zákonná

Ve smyslu a dvojsmyslu
básně číslo devět
z roku 1985
se přiměřeně mění a doplňuje
báseň číslo tři
z roku 1862.

Tato báseň
nabývá účinnosti
dnem zveřejnění.

Jsem s vámi

To jsem celý já –
výška 180,
míry 108 – 83 – 107,
vážnost 73,
pět vojenských odborností
a ještě víc civilních,
vlasy hnědé, oči zelené,
narozen při příležitosti
maďarského povstání,
ostýchaný a pokřtěný,
ženatý a trojdětný.
Neválím angličtinu,
ale jsem světový.

Posílejte mi obdivné dopisy,
pozdravy a dary,
knihy a obrazy,
sochy a špek,
chlást a květiny.
Podporujte svého básníka,
který se za vás chová
jako idiot.
Napište mi
na moji evropskou adresu –
Slovensko.

Volejte mi,
všichni kdo mě milujete,
kdo nemůžete beze mne žít,
anebo aspoň umřít.
Volejte číslo 314 212,
můj telefonní automat
zvedá sluchátko 24 hodin denně.
Nestyďte se za svoje city.
Bůh vás pozoruje –
spáchejte konečně nějakou hloupost.
Vycálujte něco na moje konto
SŠS 3478228.
Poukažte na můj čistý účet

vaše špinavé peníze,
budu je dnem i nocí prát.
Můžete se spolehnout,
že je rozfofruju já sám
na rozdíl od jiných
dobročinných sbírek,
a dalších podvodů.

Čekám na vaše dopisy,
duševní výlevy
a odporné prachy.
Já vím,
dneska se všichni
lepší lidi horší,
že se ti horší nepolepšili.
Můžou si trhnout
chlupatýma nohama.

Libratoslava – Moskvos a zpátky *(klobásnická treportáž)*

Letadlokál IL-154 opřistol
na Šeremetěvěčné plochechuli
přesněžně podle popletového
napořádku.

Po kapsapsové kontrolejbě
kozačal festivalec
tvořivějřř svobodoženatých
socialistickýchhepčí okrajin
Europytlák, Asižrall a Pepsi-
colatinské Větrolameriky.

V programenech snechýběly
pravydatné sraňajky, blafobědy
a človečeře, návštěvalibuky
dvakrát dvouh decirkusů,
kooperadlo knížatety Igorily
s žarkošimlým drakoněm
na oslorealsličné podnoscéně,
ba ani karmínus zahradevatenáct
přístupňů Skorocelzia.

Votchýbělo nám všakovárium
zane kapsačné.

Ach, šlapozeleni, ach,
trápeňzemku!

Do Modlitbilisi

jsme se vetešili kalamárně.

Ukradnešli jsme zabudníkam.

Nešlimbory jsme nikamarád.

Blondvlastně jsme hrůzašli

do Zbojasné Monopol'any

chápozřít bágrunt pananás

grófabrikanta Tupolva

Nikolavýčepníka Vzletělsthého.

Zmrkli jsme i zavilupanec

a záhrobilí Slaborisalámu

Dřepasternakamión. Popiliny

jsme trochalupsky vodovodky

a zhledliberál kopustili

napodivadelních představitelnic.

V sněhoteli jsme arabsolovovali
svrběněkolkonvalklinik
švábilaterálních skorokovaní
a kolokviumření.
Zlúčastnili jsme se i
zpotvořené zhodiny kopulohybu
v zdivadelním mučilišti
a klebetsedy
v hektoliterárním inštinktútú
Minima Mágornéhohorčiču.
Čluponěkterí,
tedarujeme klobásnici,
jsme krvystoupili
i na poznámezinárohorudném
večerproduktoru chlapoézie
v mestkomegakloubu
nezaspisovatelů.
Šťavelnou udalkostí sobola
vernimasáž mladýchavých
výtvárníkovorobotníků
v ústavořidné
výstatočnové pasíni.
Rosamozřejmě, soboli jsme
i v trikině
i v erokrémlimonádě.
V kimonoci jsme navíc
pávystrojili na diskontinuitéce.
Když se tu a tam přeměnaplnil,
převrátili jsme se vodovodomů
splní koněžabodnutelných
vodovodojmov.

Přišel jsem na svět

Už dávno jsem přišel na svět
a ještě jsem nepřišel na to,
na co to bylo dobré,
na co ten svět byl a je.

Přišel jsem na svět
a nepřišel jsem na to,
co s tím a co s ním,
na svět,
kterého z toho hlava nebolí,
a mne z něho bolet nepřestává,
na svět podstatnější pro mne
než já pro něj.

Přišel jsem na svět
a od té doby jsem nepřišel na nic
lepšího.

Privatizace duší

Už nám vracejí
naše vlastní, znárodněné
a združstevněné duše.
Každému jeho.

Nepoznáváme je,
ačkoli jsme si je řádně poznačili.

Už jsou rozdané.
Ode dneška se věčně budeme učit
s nimi žít.
To si vydechnu,
až je naposledy vydechneme.

Hurá, hoří!
aneb
Čtyři miliony za zavraždění básníka

1.

Opouští nás bojový duch islámu
a dalších vyznání lásky
k smrti druhých.

Na veřejných budovách
a veřejných domech
vlají vlajky vzduchu
a jim na roveň postavená prostěradla.

V kavárnách do němoty
vyhrávají plazivé hymny zemí,
které nikdy neexistovaly,
a jiné otřepané melodie.

Rentgenové snímky
radioaktivního svědomí
zakládáme ad acta.

Z několikaletého exilu
se vrací ztracená paměť
mého těla.

Přichystáni
na závěrečný potlesk
cítíme, jak se nachyluje k finále
další z dočasných mírů.

Právo na podpis
pokládáme za nezrušitelné právo
gramotných nájemníků.
Prosazujeme podpisová práva
učitelů a rodičů
v žákovských knížkách.
Jsme pro svolání konference
pod heslem: Referenti

všech stupňů, zpoťte se.

2.

Tiskové agentury
a hlásné trouby
diktátorských režimů
obletěla dobrá zpráva:
In vino veritas.
Vinen je šicí stroj.

V závodní jídelně byl odhalen
pěstěný podnikový trávník
při pokusu otrávit stravníky.

Šéfkuchař
při této příležitosti
servíroval poslední večeři.

Nástroje masové dezinformace
veřejnost obšírně obeznamují
se starostmi zaměstnanců
diplomatematických prodejen.

Sezónní básníci,
příležitostní kritici
a kavárenští nádeníci
si rozpouštějí v ranní kávě
kostkované notesy a košile
s nadějí
na racionálnější sladidla.

Spolu s pracovní dobou
a jinými aktivy státní banky
spolehlivě plyneme nikam,
ruší nás jen občasný odchyt
slovenských básníků
pro zámořské zoologické zahrady.

3.

Navzdory uvolňování mravů
a mezinárodního napětí
se na hranici území žab
soustředují podzemní síly myší,
což vyvolává značné obavy
z přemnožení sexuálně
nenapravitelných mravenců.

Převýchovné koncerty
se ukázaly málo účinné
při potlačování růstu
cen, dluhů a dětí.
Selhala při nich
deskriptivní algebra
přední nápravy.

Slovák sestává ze slov,
Slivák ze slivek.
Posloucháme vláčkové trio,
Sonet duo a Fiat uno
a nesouhlasíme s coca-
colaborací pepsi-coláže.
Jděte do Ameřiti!
Pozor, záclonylon,
hořlavina 1. třídy.

Veselý Silwestern
a šťastný nový rock'n'roll
přeje svým stálým zákazníkům
pohřební služba.

Stáhněte rock'n'rollety.
Ať se v nás stmívá hudba,
ta entá odmocnina světla,
která jediná ví,
o čem je lidské tělo.

Obrat' mě na svoji hudbu.
Nekoukej na mne jako
skladatel na nová vrata.

4.

Tosky na žehlení i hlazení
vyrabí jednotné operní družstvo.

Do úmoru čteme
úkladné knížky o lásce a texty
na obalech toaletních potřeb.
Osud krásných žen
a krásné literatury
nás přivádí k zoufalství.

Poliklinika, politika a policie
jsou pro vzdělané lidi
ryze lingvistickým problémem.
Nezávisle na naší nevůli
svět zachvacuje nová vlna
účestnictví.

Nikdy se nedozvíme,
že místa perestrojvůdců
a přestavbyvedoucích
si na uzavřeném jednání
vládních a nevládních delegací
rozdělily domovy důchodců,
geriatrie a státní úřady.

Po pádu anděla
z dvanáctého poschodí
se volný pád
stal olympijskou disciplínou.
Vývoj raketoplánů přechází
na princip anděla
coby helikoptéry.
Andělské vrtulníky
na vzdušný pohon
startují z území pupav.

Prohlubování až podkopávání
míru vrcholí.
Pospěšme odtud,

na tomto místě
není kdy změnit svět.

Za okamžik nám udělí
Nobelovu cenu války
a naše básnická střeva
přednostně použijí na klobásy.

5.

Sýr? Ano, z Bergeracu.

Slova odmítají poslušnost.
Hromadí se a nepůsobí.
Ztrácejí tvar,
barvu, vůni a chuť.

Báseň praská
a vystupuje z ní
scénář videoklipu –
nejdokonalejší literární žánr
v dosavadním vývoji
lidské kultury.

Poezie se vyhýbá slovům.
Štítí se jich.

Právě jsem dostal nosný nápad:
přínos je pouze okolím nosu.
Vznik a zánik
spisovné slovenštiny
je nezvratný.

Vzpouora proti smrti
se koná po obědě
na nábřeží,
v případě nepříznivého počasí
se uskuteční v klubu důchodců.

Chyťte Baudelaira
živého nebo mrtvého.

Opak kladna je záporno.
To je celý Hollywood,
trčí z něj holý úd.
Tolikerá nehanebnost.
Tolikerá hanebnost.

6.

Na konci světa,
právě tak jako na konci světla,
slova, věty nebo abecedy
je stejné nekonečno;
proto začínáme chápat,
že nejlepší zubní pasta
je prezident.
Utíráme si slzy na zrcadlech
a zmocňuje se nás
smutek vodních a stočných par.

Madam Pompadúr
má zlomené srdce
v sádře.
Ta napraví i těžší zlomeniny.

Víme,
že duch má mužské pohlaví
a duše ženské.
A to odnepaměti,
od dob, kam nesahá řeč
ani záchvaty jejího šílenství.

Být všude vařený, pečený
nemusí být tak příjemné,
jak se domnívají kanibalové.

7.

Nekřič, Maríno má,
shut down
a oprav si make down, drahá.

Městská hromadná poprava
vítá černé pasažéry.
Na tvůj plemenný pohled
a plamenný klobouk
už čeká vůz
popravního podniku našeho města.
Připrav se na zábavný pomník.

V jaspise zkamení tvůj pláč
nad zákonitostmi vývoje,
z nichž se zachovaly
už jen konitosti.
Pro budoucí průsvitný křemen
jsem se po létech svobody
tisku, rozhlasu a televize
oženil.
Od té doby společně pozorujeme
nebeské skandály
na hvězdné obloze
a přeměnu zlatého slavíka
na televizního rolníka.

Očitý strážník
tvých nočních duhovek
bdí nad tvým
perským přelivem,
z kterého stoupá dým
ze sestřelených
létajících koberců.

To je ta láska o básni,
láska o všechno,
ty o mně a já o tobě.

Skrze mne se vracíš do sebe.
Ze mne mne voláš jménem.

Vyslov němě
mé jméno
ještě jednou.

Hmat nám dává mat.

8.

Na rozhraní věčnosti a věcnosti
bereme na bezvědomí
existenci
výchovního a zábavného Německa.

Vchází do nás
postava Tuláka
z rovnoměrné opory
Ze života hryzu.
Zvykáme si
na přehled kiloprogramů
a překlad dekaepigramů,
na koeficient našeho blahobytu
stanovený překupníky valut.
Na domácích koncertech
čtyřručně hrajeme stolní tenis.

V dresu postranních básníků
veršujeme
bezdůvodně a do omrzení
fotografie z dětství
a jiných ročních dob.
Pijeme husté černé kávy podzimu,
bez cukru a hořké.

Kam se poděli
dvojnásobní lyričtí hrdinové,
vyznamenaní za službu slasti?
Jejich poradní a podřadné orgány?
Už zase zasedají
na konferencích zemí
vyvážejících poezii.
Unášejí Heleny a usnášejí
se na pointách.

9.

Žena krát muž jsou bezmála tři.
Nejdomácnějším zvířetem
je hašteřice.
Písňový textil zlevňuje.

Odmítáme strategicko-taktické
operace slepého střeva
ve Střední Evropě.

Racionalizujeme vzlet
koncertních křídel.
Hlasujeme za smíchulenku
a sedm trapaslíků.
Pozdravují nás ministrulanti.
Všeobecný souboj deštníků
na přeplněných chodnicích
beznadějně pokračuje.

Ještě nedopadlo listí
z pouličních stromů
a už nás napadl sníh.
Sklíčený jako černochoch v zimě
poslouchám momentální heavy mental,
monumentální mentol,
amen ementál.

Do sebe se zamiloval chlapec.
Do sebe, do sebe, do sebe.
Zkontrolujte si platnost
zakoupených elpí plotýnek.

10.

Laciný pesimismus
svíčky na talíři s hořčicí
nás uráží.

Východ na severu
a vchod na jihu
překonáváme
trojjazyčnou legitimací

s trojjazyčnou fotografií.

Chápete zármutek
absolventů Roquefortu?
Chrápete tuto stále hlubší otázku?
Pochází
z přibližnější analýzy současnosti.

Kdejší redaktoři
myslí na pohnutou minulost
a vzpříčenou přítomnost.
Lámání pečeti začíná
u boha zahraničního odchodu.

Zde žil a toužil
ten nájemník světa
v kontinentálním podnebí
mírně militarizovaného pásma.

A kde má člověk vlas(t)?

Do umělé hmoty
vstupuje umělý duch.
Socialistickorealističtí básníci
samosprávně vdechují
do svých děl své historicko-
materialistické duše.
Vkládají do nich
tři stroje a tři součástky
vesmírného ticha.

11.

Na počátku byl konec
agenta W4C.

Ušité svědky
ušila Makyta Púchov.

Pochopili jsme,
že za sedmero moří je zámoří

a za sedmero horami Záhoří.

Zhasněte vodu.

Zapalte plyn.

Ať mohou zemřít

nesmrtelní autoři

televizních seriálů.

Vydržte minutu zticha

na jejich věčnou památku.

Přísně neviditelné

je třetí skupenství muže.

Všichni jsme odsouzeni

jen na doživotí.

Po něm budeme amnestováni.

12.

Na dně průzračných jezer

se lesknou zvony.

Akrobatické ptactvo

zlehka ukrajuje

denní světlo.

Padají plástve

sladkého bezvětrí.

A když se setmí,

zaslechneš sršení hvězd,

těžké tóny parfémů,

mihotavé plamínky

dívčího dechu.

Ach, Slovensko

v celofánu,

v dárkovém balení

s přirážkou

a ve výloze Tuzexu.

In medias res publica.

Ať žije spermanentní revoluce.

Další soudruh na holení.

Omyl stvoření se nedá napravit.

Čísla jsou bezbarvá.
Na celuloidový pás
nasníme svůj smrtelný příběh.
Sochy sní ze soklů
a obrazy ze zdí.
Po večerních slevách z domovů
půjdeme spát dál od zvonu.

Dobyvatelům našeho domu
se zdají slovníky cizích snů.
Od dětství je děsí
šestsettrojka z chování.

13.

Slza jako by mi z oka vypadla.
Jabloně nepadají daleko
od svých plotů.

Navštěvujeme hodinový sle-
pičí hotel
plný pěkných pipek
a hodinový gril
jistě krásné girl.

Vzdorujeme nebezpečně stoupající dobročinnosti.
Využíváme možnosti všeobecného
stereofonního roz-
hlasovacího práva.
Chceme hladovět
po své budoucnosti?
Odmítáme rádio a televizi,
jsme pro rozhlas a rozhled.

Barokní pionýři
bez kalhot
obletují hlavy milenců
a se sádrouv jistotou
přistávají na stropech ambulancí

z vůle zlomyslných
nevlastních zdravotních sester.

Cukr moučka už zase táhne
na jih.
Krystalový se zvolna sype
do kaluží a kostkový odevzdaně
přijímá svůj osud
odložený na zimu
jako její tichá předzvěst.
Já ho dám
jahodám,
ať skončí
jako ostatní letní náhody.

14.

Bordel v počasí
se už nedá vydržet,
ani povrchnost krajiny
a nedbalost chumelenic.

Němá tvář nemá tvar.

Značně nejednoznačně
drmolíme vyprané slova
a vybrané urážky
umu a obrazotvornosti.
Kreslíme hudební zátiší
a duhová záhlučí.

Vojna voní
do zbláznění jako bez.
Znova zvoní
odkrytě, ostře, dokořán.
Voják neprosí a neděkuje.
Voják řve a dupe.

Ovdověla voda.

Anonymní básně

a sentimentální udání
nás rozněžňují
rychle a měkce
jako sněžné ženy.

Dopisy, balíky a jiné zásilky
citu na dobírku
se opožďují.

Nedrážděte zlé psychology.
Nejtragičtějším jevem
naší gramatiky
je osmý spád radioaktivity.

15.

Zkreslený humor
vchází do bobkových listů
na hlavě básníka,
který ostražitě bdí
na vavřínech.
Nožičky hodin
a ručičky hmyzu
v nás budí sníh.

Máte pěkné galoše,
milostivá paní,
ve svátek modrotisku.
Slz je na plnou miskou
a už už končí platnost
veškerých smluv na dobu neurčitou.

To je ten úraz normalizace.
To jsou ty domy na oknech,
stromy na větvích
a ptáci na peří,
vše o ničem
a nic o všem.

A ještě jednou pes.
Pes konce,

pes ničeho,
pes zábran,
pes peněz,
pes fanfár,
pes ostychu,
pes strachu,
pes citu,
pes rozumu,
pes všeho,
nahore pes.

16.

Na jihu mi leží srdce
a na sever od něj
se nachází má hlava.

Kdo pochází odtud,
má zdejší pochod.

Původ mají leda vodníci,
podvod podvodníci
a podobně jsou na tom ti,
co mají úvod, převod, přívod
a vodovod.
I jim jednou udělí
čestné přiznání.

Kéž nám je lehký vzduch,
zem přímá a voda nakloněná.

To ulice,
ne palice
udělala ze mne člověka.
Do malého krámku
mého dětství se vešla
ze všeho akorát půlka
včetně chleba a prodavačky.
Ó, můj I. obvod
hrudníku.

Ze zbožných přání
zůstala už jen prázdná vesla.
Naše svinutá společnost
má ostré lokty a tvrdé pěsti,
poddajná kolena,
ale nejkrásnější má kotníkové členky.
Úžasně obětavé
a neuvěřitelně dochvilné.
Hypnoticky usilovné.
Nanejvýš aktivní
a nekonečně iniciativní.
Nadevšecko pracovité
a občansky něžné.
Noční optikou pozorujeme
jejich půvabnou schůzi.

Pokud existuje peklo,
určitě se v něm konají
věčná zasedání.
Budeme se na nich snažit
ve vlastní šťávě.
Marně se smažíme obstat
v soustavné výměně názorů.

17.

Studené kuchyni
a studené jaderné reakci
dáváme přednost
před studenou válkou.

Torpéda nám explodují
v zamrzlé krvi.
Pod její hladinou odhalujeme
spiknutí proti lásce.
V jarním povětrí
nastavujeme pasti na sebe.

Zasahuje nás láska
na prvý pohmat
rychlostí střely

země-vzduch-voda-ohně.
Utahaní ze špionáže
v rozpuštěných vlasech
tiše se vytrácíme
jak stíny na gumových podrážkách.

A ty v podobě hudby
mrholíš do tmy.

Záhadná jako posvátná kravata
na hrdle oběšence
ukazuješ tam, kam marně
upínám svůj zrak.

Tak už jsi došla,
už tě není,
nedostanu tě už ani na přiděl,
přinejmenším tak jako předtím.

Nepochopitelná
jako třináctá komnata
v dvoupokojovém státním bytě
mi jednou jistě všechno
vysvětlíš i vytmavíš.

Utýrali tě nástroji
světského i církevního
práva na omyl
nejmenovaného chirurga
v stále dokonalejších
laboratořích bolesti a blbosti.

Ať žije dramatik-tak.
Zpívejte spoluhlásky.
V dálce blikají
rudé kabarety.

Plány jsou plané,
splny splněné.
Nevzbud' jablko.
Nepij inkoustol.

Plamínek v šeru samoty
roste.
Hurá, hoří!
Člověk
na hranici
svých možností.

Hurá.
Hoří.

Divadlo Život

Život, který znamená jen divadlo –
takový život chceme stále hrát.
Pokud vás něco vtipného právě napadlo,
navlečte si tatrmanický šat.

Život s námi mává jako kyvadlo –
do kaluže z bláta utíká.
Nikdy není, jako před tím bývalo –
to je pravda vsutku odvěká.

Čas je pohár po vrch nalitý,
zas a znovu ustavičně přetéká.
Stoupáme si sami sobě na paty
v touze najít v sobě člověka.

Na duši a na oponě záplaty...
Na konci nám smrt dá řádný mat.
Hrát tu hru se přesto vyplatí,
že's byl, jednou budeš jistě rád.

Na jevišti život našel zrcadlo –
každý večer ožívá v něm zas.
Když vás cosi do divadla zlávalo,
uvěřte, že platí jiný čas.

Zaujměte svoje prázdné sedadlo,
naučte se život nazpaměť.
A kdyby se vám zívat zachtělo,
život sám vám vstupné vrátí zpět.

Óda na šestý smysl

Reklama – to je otevřený boj.
Buď bojuj, anebo se boj!
Je lepší nápad tvůj, a nebo můj?
Vždycky spolehni se na náboj.

Slovo v olovo se mění – pal!
Slogany letí z hlavní vpřed.
Papírová válka – kdo by se jí bál?
Snad jedině básník – domased.

Jenom všecko s citem – podle plánu,
my šijeme přesně na míru.
Když má nová kampaň premiéru,
je třeba znát smysl pro míru.

V uších nám hučí sladké akordy,
reklama láme rekordy,
oči potěší skvělé billboardy,
fóry se mění na fordy!

Reklama, to je prostě smysl.
Myslím, že šestý v pořadí.
Jen smysl pro klientovu mysl –
ten nám neomylně poradí.

Bud' práci fuj!

Práce škodí zdraví,
proto z dálky zdrav ji,
nezačínej si s ní bože!
To radši prachy ožel.

Píseň práce strhne
na každičkém rohu,
proto když si bez ní,
děkuj vděčně Bohu.

Ta hnusná strašná robota
z každého vyrobí robota.

Bud' práci fuj!
Na práci plij!

Vždy každý ví, že vejplata jediná
je zdrojem všeho, co dnes člověk má.

Bud' platu čest!
Bud' plat i šest!

Konec materialismu

Bůh stvořený k obrazu člověka
se ulejšvá v zákulisí.
Dává si do nosu
a bohuje.

Zestarál.
Nepřičetnými očima
přehlíží svoje dílo.
Lupy z plešaté hlavy
mu padají do piva,
plije, krká a prdí.
Skoupý na slovo
až běda.

Slušní lidé se mu vyhýbají.

Generální úklid

Utěrky
nás přežijí.

Košile nás budou připomínat.

Obleky a kabáty
zůstanou po nás.

Tolik věcí,
ke kterým přibude
už jen prach,
v který se obrátíme.

Poslední koňak v Monaku

V létě mi tělo vletělo
do tvého těla
celé bez duše.

V tvých očích
nablýskaný Rolls-Royce
měkce zaparkoval
u noční fontány.

Ze slepice na jepici,
je to se mnou vážnější.

Ode dna na den
se vlévám do noci.

A tvoje okřídlené ženství
jako náboženství
mě stále povznáší.

Rádio Monte Carlo
po kapkách vysílá
perlivou hudbu,
k nerozeznání
od měsíčního svitu,
naleštěného deště
a podmanivého přílivu.

Tak ve mně ustavičně krouží
tvá vzletná helikoptéra.

Ruku v ruce vyhazujeme
do povětří vzdušné zámky
a dávno zapomenuté sny.

Protože máme rádi Brahmse,
obdivujeme Edmunda de Rothschilda
a zbožňujeme všechny Rockefellerovy.

Knowledge is the best power.

Vítr zhasíná světla Casina.

Na rohu Republic National Bank of New York,
u grandhotelu Hermitage,
nedaleko Arabic Bank Corporation
ti píšu milionářské básně,
kapitoly o kapitálu.

Vyškrtnutý jako sirka
nastupuji
do tramvaje s číslem nekonečno.

Vydržme sami se sebou,
dokud nás nezabijou.

Služebný mravenec,
dvojduchý člověk
a dvoupokojový pes.

Účet světí prostředky.

Ve Fontevielle,
v Saint Jean
na Cap du Ferrat
se modlím za věčný život
všech prezidentů.

Rusové v limuzínách,
Rusové na pláži,
Rusové v baru Michelangelo,
Rusové popíjející zbytky chlazeného léta.

Blíží se podzim
a s ním znovu začnou dějiny.

Stromy
jsou čím dál beznadějněji vrostlé
do nebes.

Už tu nezůstalo

ani slovo na slovu,
ani kameň na kameni,
ani muž na ženě.

Kaktusové akty
v Jardins Exotique.

Špíchalky a Švýcarky.
v Café Paris.

Všichni, kdo jste v tom úplně nevinně,
obchodníci s cennými myšlenkami,
básníci na vývoz,
význační alkoholici,
navždy miluji součet vašich sněhobílých příjmů.
Ó, svatý Ginsberg,
božský Ferlinghetti,
nesmrtelný Corso,
věčný Válek,
a luxusní (přepychový) Kristus.

Náš vznešený pult osobností.

Renomovaní autoři
se musí renovovat.

Žaludek se mi v hrobě obrací.
Hřmí ve všech mých duších.

Rozpusť si
ve svém vlhkém nitru
instantní poezii
mé mužnosti.

Pinokiosk

Pes se zmyšil, myš se zepsula.

Prase

jako král

zase

má se.

Vztažné ptactvo

Promyšlené vztahy smyčce
co tah, to vztah.

Vztažné ptactvo
jedním tahem črtá
čáry po nebi,
zatímco letmé vztahy štětcem
vyčarujou vztěžeň na lodi.

Vztažný kůň,
ten neúnavný vztahoun.

Notoričtí vztěžovatelé,
vztěžujte se
na vztahanice
a vztaháky!

Zapisujte do knihy vztížeností
výsledky druhého vztahu státní loterie,
až se vás zmocní vztíže.

Vztahejte za jeden provaz,
vztahejte za kratší konec
zubního výtahu!

Pracujte za vztížených podmínek.
Vždyť i komín má dobrý vztah.

Protože kde není vztahu,
tam je fakt všecko v tahu.

Magistr magie

Kdo má rozum, ten se má.
Na co si jenom trochu smyslí,
všechno se mu zjeví v mysli –
celičký celý svět.

Zlato, stříbro – zadarmo,
k tomu navíc zámky, hrady.
Nikdy není bez nálady,
vždy má v hlavě, co jen chce.

Jednou si hrál se sekerou,
nechtě si ji prohnal hlavou.
No tak sis udělal plechovou,
v ní neplechy ti poplavou.

Potom si přišel o všecko,
proto jsi celý z plechu.
A pod plechovou pleší
každá blbost tě těší.

* * *

Papírový sníh
zůstává jen na pápeří.

Papír popírá,
že déšť propírá
oblohu.

Koudel strachu

Straší tě prach ze smrti
Máš se prašně

Protože strach jsi
a v strach se obrátíš

Nemůžeš překročit strach
Jemné částičky strachu
tě usazují

Chceš poutírat strach
ale tím ho jen rozvíříš

Zapadáš strachem
Mír tvému strachu
Upadáš do strachu zapomnění

Tvůj vykotlaný strach
zpráchniví

Tísňivý prach
vyvolaný úzkostí

Panický prach
má velké oči

Všecko se zemřelo příliš rychle
Památka semletých
kteří se mleli strachy

Ladné pochyby
Kladné pohyby

Prašná představa vzbuzuje prach

Strom a peklo

Na krvopočátku
zahřmělo olověné slovo

A na svět přišel krvorozenec

Krvomájové stromobití
Krvoraď hromořadí
Krvohory mrakodrapů
Hromadné hromy

A uprostřed té mely
tříská stromový hlas

Přijď čím křiv
třesk tryskové smrti
tříštivý test života

Hle krvotní znak
krvopis
krvenství deště
nedělitelná krvočísla osudu

Stará liška nerezaví *(Tajemství pouštní lásky)*

Smrt na nás ukazuje
prstem na spoušti

Smrt která směřuje
k zachování míru

Smrt si z nás střílí
Lačná smrt se dusí smíchy

Zasáhla nás tříštivá středa
Den se střílí s nocí

Nastává
střílení ročních období
střídání střel
stříkání krve
stírání stop

Smrtka nepatrná jako smítka v cizím oku

Smaragdy světélkují v tmě

Smrt se spouští z oblohy jako akrobatka
v záři reflektorů

Na poušť se spouští aerosolový déšť
a aromatická mlha

Poušť pouští barvu
Osamělý poutník putuje do neznáma
Opuštěný poustevník poutá pozornost
laserových zaměřovačů

Smrt neupouští od svých zásad
Smrt nás škrtí
Smrt nás škrtá ze seznamu mrtvých

Smějeme se nejlépe

smějeme se naposledy

Prst na spoušti
spouští oponu

Irácké děti jdou do nebe

Sedmé nebe
Sedmá velmoc
Sedmý den

Sedm statečných
Sedm rohů dračí šelmy
Sedm bohů štěstí

Sedm pohárů hněvu
v knize se sedmi pečetěmi

Sedm kněží
se sedmero troubami
sedm dní
před hradbami Jericha

Duše a těla celá bez sebe
Irácké děti jdou do nebe

Svatá reklama Vánoc

Svítilíš jako nejsvětlejší noc
Voníš jako jehličnaté ticho

Jsi světlodušná
a čeká tě světlořečení

Světlý za dědinou
ospale mžourá

Jsi osmý div světla
Jsi na světle jsoucí
Hýbáš světlem
Víš jak se světlo kroutí
proto se světlo nezhroutí

Máš se hej
za nic na světle
Pojedla si všecku moudrost světla

Jsi světovláska
V očích ti žhnou
světivé plamínky
světivé hvězdy
světivá čistota

Tak píšeš dějiny světla

Čeká tě svátek všech světlých

Žhoucí noční svátky
noční popletená vánočka

Sněží
fosforeskující noční vánoční motýli

A z tebe sálá
třpytný noční vánoční vítr

AFORISMY

Politický zeměpis

Spojené štíty tatranské.

Občanské teploty

Vřelý vztah k právům.

chladný vztah k povinnostem

a vlažný vztah k práci.

Staronová cesta

Večerní univerzita MARXismu-KAPITALismu.

O nepoužívání

Nepoužíváním si věci udržují nejvyšší kvalitu.

Poznatek

Život škodí zdraví.

Zákon

Pohromu způsobuje člověk, který chce zabránit katastrofě.

První princip

Jakmile něco klade odpor, směr tlaku je správný.

Historický princip

Minulost má každý, někteří mají i budoucnost.

Princip optimismu

Kdyby neexistovaly války, nevěděli bychom, co je to mír.

Inflace geniality

Na začátku bylo slovo, na konci jich bývá celá fůra.

Aleluja

Každý zázrak trvá tři dny, proto ani práce na Slovensku netrvá déle.

Výstraha

Dokonalost má vedlejší účinky!

Hudba

Hledání ztraceného ticha.

Druhá mocnina hudby

Symfonie namol.

Umění mlčet

Verše beze slov.

Nejjemnější důvěrnosti

Listovní tajemství lesního ticha.

Koleda

Kapři zemřeli – ať žijí Vánoce!

Smutek z přírody

Za vším,
co si nedokážeme v přírodě vysvětlit,
je Bůh.

Radost ze života

Za vším,
co si nedokážeme na Slovensku vysvětlit,
je KGB.

Peníze

Buď leží na ulici, nebo jsou na cestě.

Upozornění

Nedotýkejte se aforismů spadlých na zem!

Alkohol není metla

Metla mete,
alkohol mate.

Centrum

Rumový metrák.

Opatrný alkoholik

Když řídí, tak ředí.

Alkoholická hymna

Nad Tatrou sa blýska,
hromy divo pijú!

Alkoholická první pomoc

Pít na poplach!

Alkoholická strategie

Vítězná pitka.

Alkoholická zásada

Pij a nech pít!

Pokyn

Nalévej a naléhej!

Nejnovější finanční ústav

Tunelbanka.

Výnosné odvětví ekonomiky

Pornohospodářství.

Pojízdné centrum prostituce

Kurvistan.

Nejvhodnější airbag

Nafukovací spolujezdkyně.

Nejlacinější airbag

Načurená manželka.

Přírodní airbag

Obezita.

Učitel politiků

No Komentický.

Takt a fakt

Co jsi v komunismu nakradl,
v kapitalismu jako bys našel!

Ministerstvo zábavy

Charta chátrá.

Důsledek

Raný kapitalismus přinesl práci až do večera.

Realita

Hovnoprávnost.

Slovenský realismus

Kapitalismus bez kapitálu.

Spartakiáda

Lepší hromadné cvičení,
nežli hromadné ničení.

Utlačovaný devizový cizinec

Devizový Kurd.

Vývoj

Nejdřív dobyvatelé,
potom obyvatelé.

Staronová strana

(Skl)erotická iniciativa.

Staronová organizace

(D)rotary klub.

Paradox 1

Za otevřenou společností
stojí tajné společnosti.

Paradox 2

Masy a masky.

Pravidlo 1

Strana straně oči nevyklove.

Pravidlo 2

Každý strana je morová rána.

Na mou duši

Člověk si komplikuje život tím, že si ho chce zjednodušit.

Princip

V zdravém těle zdravý tuk!

Světoběžník

Oběžník, který oběhl celý svět.

Navidlenou!

Pozdrav těch, kdo přehazují peníze vidlemi.

Zásada

Nejsou peníze jako peníze.
Zejména když nejsou!

Vymoženost

Obilní telefon.

Peníze jsou nutné zlo

Moje jsou nutné,
ostatní jsou zlo.

Jsou dva druhy lidí:

hladoví a nenažraní.

A teď zahraj tuhle:

Když máte moc máku,
máte máku jako maku!

Televizní tvorba

Orba veřejného mínění.

Vzkaz začínajícím pekařům:

Ještě musíte sníst hodně chleba!

Vzkaz začínajícím básníkům:

Ještě musíte vykouřit hodně trávy!

Zpěv jako utrpení

Tenor a teror.

Zásada šoubyznysu

Bav dav!

Výhoda rozhlasu

Není tak na očích.

Výhoda televize.

Není tak na uších.

Zisk

1. Radost až do zdanění.
  2. Suma, která nesmí přesáhnout nulu.
  3. Osvědčený prostředek na dráždění berních úředníků.
- Zisk ať navždy zůstává s touto krajinou!

Vytoužený důsledek výsledku

Doufejme, že nám tato porážka přinese víc užitku než podíl na vítězství v druhé světové válce.

Des

Mladá fronta, kde zítra znamená už dnes.

Tajemství

Za peníze, ale ne za koruny.

Převratná myšlenka

Čas jsou peníze,
ale co jsou peníze
nikdo neví.

Relativita

To je i ono!

Objev

Není ničeho z ničeho.

O ničem

Nic je základ.
na kterém se dá stavět.

Básníci

Osamělí jezdcí na ojetých formulacích.

Poslední úder

Život je otázka,
smrt je odpověď.

Mechanika duše

Měchýře zabezpečují
duševní rovnováhu ryb.

Božský sprej

Duch je vůně
a čich se vznáší nad vodami.

O mydlení

Mydlím, tedy jsem!

Vánoce

Ani dar nazmar.

Samozřejmost

Dobrá zrada nad zlato.

Menu

Tak krátce jíme,
a tak dlouho nám z toho bude zle.

Dáme se zpopelnit,

abychom se naposledy důkladně rozptýlili.

Konstatování

K válkám vedou rozdílné představy o míru.

Heslo

Něco za něco a nikdy jinak.

Výroba

Režim má tolik nepřátel, kolik si jich vyrobí.

Teorie relativity

Nejkrásnější jsou vzpomínky, zejména na nízké ceny.

Relativita v praxi

Ani to, co je nejlacinější, už není laciné.

Parlamentní směnárna

Politickou příslušnost volně měníme podle aktuálního kurzu.

Zoologie

Zvířatům se hnusí lidskost.

Přání

Když už nic není, aspoň peníze by mohly být.

Zvolání

Nerušte moje kruhy pod očima!

Vysoká politika

bývá velice nízká.

Móda

Někteří se ani nepřevlékli,
dál kráglují ve stejném kabátě.

Pokrok

Dosud jsme měli turecké jen hospodářství,
dnes už i demokracii.

Změna účelu

Účel světí finanční prostředky.

PropaUganda

Propaganda afrického typu.

EU

Příliš English.

ÚPN

Ústav pomatenosti národa.

Invektivní novinář

Drzý žurnalista.

Drakulant

Krvelačný gratulant.

Extrémista

Bývalý trémista.

Teorista

Teoretický terorista.

Teroretik

Teroristický teoretik.

Půvabné intriky

Úhledné úklady.

Bůh

Komu dal Bůh úřad,
tomu dal i rozum,
komu dal ministerstvo kultury,
tomu dal i talent.

Fakt

Ďábel je původním povoláním anděl.

Pravda

Není úniku před zánikem.

Politické reality 1

Co budete volit,
to si budete moci dovolit.

Politické reality 2

Východ vychází z módy.
Západ zapadá prachem.

Nebezpečná poezie

Básníci jsou špióni Boha.

Peroférie

Periférie literatury.

Schizofrenické soaré

Večer při samomluvě.

Dlouhý flám

Ranní večírek.

Duchovní povzdech

Za duchaplností
se skrývá
prázdnota ducha.

Záměriky

Záměry Ameriky.

Turbofizl

Útvar zrychleného vyšetřování.

Masturbo diesel

Technika sebelásky.

Devalvace hodnot

Místo zlaté mládeže
máme pozlacený dorost.

Hormonie

Harmonie hormonů.

Úchilles

Úchylný Achilles.

Přání novomanželům

Upřímnou souslast.

Chce na druhou

Touha matematika.

Benediktátor

Dobry samovládce.

Liberální inkvizice

Cíl světí
hromadné sdělovací prostředky.

Vývoj privatizace

Z vlastenců vlastníci.

Trvalá aktualita

Stranická košile je vždy bližší
než demokratický kabát.

Modernizovaný román

Hypermarkéta Lazarová

Kdo seje eseje,

ten sklídí bouřku kritiky.

Reklama na české pivo

Zachovejte nám žízeň!

Superkvalita

Jakost až na kost.

Krutéria

Krutá kritéria.

Kontejner

Potravinový second hand.

Tři kategorie

Bezdomovci.

Bezvilovci.

Bezbytovci.

Elektronický bezdomovec

Člověk bez domácí elektronické adresy.

Obezita

Trpké důsledky sladkého života.

Útěk z vězení

Den otevřených mříží.

Fučík věčně živý

Lidé, čtěte!

Pohledy klíčovou dírkou do alchymistovy dílny... (místo doslovu)

Básník Pavol Janík je mistrem slovenského jazyka (jazyka, jenž nám zní poetičtěji než „tvrdí“ čeština či němčina) a v tomto pojetí se jeví jako pokračovatel avantgardního, resp. modernistického slovesného umění, spisovatelů, kteří nechtěli „dělat umění“, ale tvořit, vytvářet umělecký svět autonomní, jakkoli také replikující na události světa mimouměleckého, svět osvětlující novým světlem (kupř. neologismem, kalambúrem, katachrézí, jiskřivou metaforou, „zcizovacím efektem“, zdivadelněním a karnevalizací apod.) naše vnímání reality, toto vnímání dekomponující a problematizující, a tak uvolňující. Týká se to plnou měrou i českého výboru z jeho poezie TŘETÍ SKUPENSTVÍ MUŽE (Periskop, Příbram 2009).

Avantgardní umělec musí a současně chce svým dílem nějak ovlivňovat skutečnost: když ne avantgardně „měnit“, alespoň ji problematizovat coby domněle „konečnou“, „neměnnou“, „logickou“, „užitečnou“, a to prostřednictvím uměleckého znaku a jeho komplexních významových a významotvorných schopností (text čteme i jako autorův názor, stanovisko k něčemu – např. k „estetice zabíjení“ a „humanitárnímu bombardování“ atp.), textu, který se obrací k moudrým a znalým nebo k těm, kteří jimi chtějí být. Jak velkou má kdo lžíci, tolik si nabere, soudil kdysi český básník Vladimír Holan, a tento příměr platí v plné míře pro Janíkovu tvorbu.

Od avantgardy však Janíka odlišuje nedůvěra ve velké ideologické konstrukce, dříve v primitivně pojatý marxismus, dnes pak „nový světový řád“ v pojetí vítěze studené války a jeho vnucování tzv. svobody a demokratické civilizace. Básník tedy nechce být předvojem, článkem kolektivního boje za „nový svět“, není futuristou ani surrealistou, agitujícím stoupencem proletkultu, aktivistou třídního boje, je spíše skeptickým, racionálním, nepříjemně voltairovským komentátorem, analytickým svobodným duchem, jenž vane všemi směry, ale také mimořádně poučeným, sečtělým a vzdělaným v oblastech, jež jako by do poezie nepatřily, v oblasti politologické, sociologické, kulturologické.

Je rovněž pilným literárním, filmovým a divadelním kritikem a duchaplným žurnalistou (fejetonistou i esejistou). Janíkovy básně tak prozrazují jeho interpretační schopnosti přesahující hranici intimní lyriky, čisté básnické hry, eskamotérského kouzlení čerpající z ducha jazyka, pouhé zábavy. Ovšem i tam, kde pracují s komikou mozaiky lexikálních zrcadel a s magií čistého jazykového tvaru, mají mimořádnou slovesnou hodnotu.

Janíkovu básnickou tvorbu nelze definovat jedním poetickým principem, což ukázal sborník **Život a dielo Pavla Janíka** (Nitra 2005, do sborníku jsem

přispěl i několika margináliemi). Pokusím se upozornit na některé zajímavé metody či postupy, které jsou velmi „produktivně“ využity v uměleckém tvaru.

Tou první je umělecky přehodnocená **paronomázie**, nejčastěji definována jako „rétorická a stylistická figura“, jejímž základem je „nepatrná změna slova, jíž slovo nabude nějakého vedlejšího významu“ nebo také „užití slov od téhož základu s málo změněnou funkcí“ (Slovník antické kultury. Praha, Svoboda, s. 254). V paronomázii se kombinují slova zvukově blízká bez toho, že by mezi nimi byla významová podobnost, takže vznikají nejen shluky podobně znějících slov, ale jsou vytvářena slova nová či jsou slova a obrazy konvenční nově dekomponovány a etymologicky vyloženy. Z pouhé figury se však může stát umělecká metoda, způsob interpretace látky a organizace umělecké výpovědi, jejíž výsledek označme jako „kontextovou figurativnost“, což je jeden ze znaků Janíkovy tvorby.

Ve sbírce *Do videnia v množnom čísle* (1985) čteme krátkou (pětiveršovou), civilně laděnou báseň nazvanou *Písmeno*. Ocitujme ji: „*Čítal som dnes v novinách, / že sa volieb zúčastnilo trinásť miliónov holičov. // Úžasné. / Jediné písmeno / a je z toho hotová báseň.*“ Z tohoto elementárního básnictví, v našem případě paragramu – tiskové chyby, z této elementární kontextové významové schopnosti písmen, hlásek, slabik, morfémů, gramatických paradigmat a slovtvorby (derivace, kontaminace, kompozice apod.), až po rovinu syntagmatickou a vyšší, intertextovou a metatextovou, vychází tvorba mnoha českých, slovenských i světových spisovatelů.

I v českém prostředí byl využíván mnohostranně na půdě kabaretu a varieté a i v slovní komice (tzv. hlíně) Osvobozeného divadla – od bezpředmětné dadaistické slovní komiky přes princip „ozvláštnění“ až po nástroj společenské kritiky. Připomeňme v této souvislosti jen název výboru z poezie Ivana Wernische *PŮJDEME DO MŮ*, kde grafika titulu (velká písmena) a rozdělení slova vytvářejí dva významy: jednak kontext cesty do míst důvěrně známých, možná banálních, jednak kontext cesty do čehosi zvláštního, tajemně a orientálně znějícího, snad dálnévýchodního. Aktualizační ozvlášťování je jedním z rysů moderní umělecké tvorby. Princip sám o sobě je známý z dětské literatury (např. Lewis Carroll a jeho tematizace dětského folklóru a vidění světa), z písňových textů i reklamního sloganu, dětských jazykových, ba i logopedických her, z projevů parafázie, uplatňoval se ve futurismu a dadaismu (připomeňme např. Chlebnikovovu báseň *Zakletí smíchem*), ale má pradávne tradice rétorické, stylistické, dialektické, o nichž svědčí antická teorie řečnictví i poetika, využití tzv. figur (sluchových, gramatických a významových) a tzv. tropů.

Virtuozita a kreativita slovesného umění Pavla Janíka se projevuje v intertextovosti, racionálně tvořivém postoji k pretextu, např. satirickém, parodickém a travestujícím (v tomto punktu je blízký např. Karlu Sýsovi). Je mu

vlastní dekompozice a rekompozice na úrovni slova, slovesného obrazu (daného frazeologismem, příslovím etc.) i celého žánru. Žánrovost, pociťovaná prozódie i rytmus, výrok, fráze, popěvek, přísloví, modlitba, veškerá jazyková realita je přehodnocována principem variace, dekonstrukce a rekonstrukce, jež těží z paronomázie. Nesčetné kalambúry, vnitřní rýmy, neologismy, jazykově etymologické i metaforické sémantické kreace vítězí v Janíkových jazykových hříčkách a aforismech, prozrazující mimořádně invenční osobnost, která vsadila na intelekt a rozum jako prostředek odhalení primitivity a absurdity. Píše-li Andrej Ferko, že Pavol Janík má „vysoké IQ“, není to míněno jen jako kompliment.

„*Medzi dvoma krajnosťami / nie je nijaký rozdiel, / ale je medzi nimi všetko ostatné*“ – těmito vlastními verši jako mottem uvádí sbírku „Satanovisko“ a ukazuje nekonečnost slovesné kreativity. Texty mají žánrově nejbližší k veršovaným aforismům, ovšem nejednou "zkráceným", eliptickým. S nimi je spojuje i "vymezovací" strategie, místy sugerující dojem definice, jakéhosi kvázivýkladového slovníku. Jeho verš je důvtipný a sémanticky bohatý: hlavním poetickým postupem se stává kreativní textová dekompozice a na ni navazující re-kompozice, tedy originální práce s pretextem: vzniká dekomponované (roz-ložené) slovo, kupř. novou transkripcí („*McČeň*“ jako nová „transatlantická transkripcia“), rekonponované pojmenování („dojmenování“) nebo travestovaný výrok. Formálními projevy slovesné hry se stávají poměry v rovině hláskové (fonetické i fonologické), morfologické a slovotvorné, resp. etymologické. Například „šampaňské pro dámy“ je prostě „*šamdamské*“, a tento neologismus má průhlednou motivaci, poetický šarm i jemně noblesní hravost. Je to nejjednodušší projev elementární slovesné tvorby v nejvlastnějším slova smyslu – tvorby čehosi nového, logicky neologického, smysluplného, spojujícího dva významové plány. Princip ve své zásadě avantgardní, z něhož pak vyrůstají nejrůznější avantgardní koncepty, počínající futurismem, dadaismem, poetismem či surrealismem. Tento princip má mimořádné a nevyčerpatelné výrazové i pojmenovací potence, pokud se jej zmocní tvořivá umělecká a intelektuální osobnost, znalá nejen tajů alchymie a laboratoře, v níž se vytvářejí slova a pojmenování, ale především osobnost integrální, jistá si svými schopnostmi a mimořádně inteligentní. Rovněž dostatečně poučená, vzdělaná, mající přístup nejen do zákulisí „slov“, zkušená, a přitom dostatečně skeptická, přirozeně nedůvěřivá k fetišům všeho druhu.

Dekompoziční a rekompoziční strategie v paronomázii zasahuje i básnické texty, jejichž motivační bázi je tematizace civilního (třebas absurdního) životního prožitku, kupř. opakovaných a stereotypních situací. Příznaková je v tomto směru báseň nazvaná Zvratné zámeno psa. Báseň sice reaguje na realitu tzv. reálného socialismu, avšak její interpretační možnosti jsou podstatně širší, možná i proto, že ona „zvratnost“ a schematismus jsou vlastní i dnešní

společnosti, srov. schéma výkon-spotřeba-spotřeba-výkon. Tento stereotyp je možné tematizovat veristickými popisnými prostředky, ale také „janíkovsky“, tedy gramatickým imperativem a sémantickou aktualizací druhého a čtvrtého pádu slova „pes“ (ve slovenštině i v češtině „psa“). Zvratné zájmeno i tvar slova pes jsou zaměnitelné a tzv. smysluplné. Tato zástupnost a zaměnitelnost vytváří nové významové pole člověka jako psa, čehosi manipulovaného, a přitom jakoby hýčkaného, báječného psiho světa pod psa. S podobným postupem se setkáváme v básni „*Strom v prvej osobe jednotného čísla*“ ze sbírky *Hurá, horí!*, v níž je aktualizován existenciální význam slova strom, jakkoli se v něm ukrývá tvar slovesa být, tedy „som“.

Už samotný název jedné ze sbírek Janíkových - *Satanovisko* - čteme jako „stanovisko satana“, nebo přeneseně jako stylizované ironické hledisko vrhající interpretační světlo na celou sbírku (ostatně ilustrovanou Ivanem Popovičem nejen rokokovými obrázky čertů, ale také hravě dětskými karikaturními perokresbami). Slovo „stanovisko“ je pretextem k „satanovisku“, vzniklému novátorskou mesaliancí (kontaminací) se slovem „satan“. Jde o první stupeň de- a re-kompozice, projevující se navenek změnou jedné hlásky, přesněji – jejím doplněním. Změnou hlásky, popř. jejím doplněním či vypuštěním, nezřídka v kombinaci s travestií pretextu všeobecně známého, se docíluje komického efektu: např. část textu slovenské hymny „*Nad Tatrou sa blýska, / hromy divo bijú*“ je travestována změnou posledního slova, a to párovou neznělou hláskou „p“ místo „b“, a hymna slovenská označena jako „*Alkoholická hymna*“. Do nových etymologických vazeb vstupují prostředky slovotvorby i základ pojmenování, a to na základě např. zvukové blízkosti: „*Slovensko – Vlast' slov*“ nebo „*Odstraňovanie hadov – Odhadovanie*“. Výrazně se uplatňuje kalambúr, využívající zvukové shody nebo polysemie slov.

Jako pretext může vystupovat i mýtus, resp. jeho složky, např. jánošíkovský, jehož součástí jsou tři motivy, které jsou spojeny s Jánošíkovým polapením a umučením, a to hrachu (vrženého Jánošíkovi pod nohy), háku (na nějž byl naboden) a žebra (za nějž byl zbojník pověšen). Celý jeden oddíl sbírky, nazvaný *Desať hrmených*, přináší deset aforismů uvedených žánrovou charakteristikou: „*nové filmové variácie na tradičnú tému*“, a právě tyto tři motivy jsou zde s mírnou dávkou cynismu variovány, tedy de- a re-komponovány. Např. s využitím grafické podoby příbuzných slov („háklivý“), hokejové terminologie (hákování), frazeologismů (má to háček, mít na háku), frázi-hesel, skandovaných davem (Havel na Hrad! – „*Junák – na hák!*“), jakoby mylně transkribovaného písňového textu o rudém partyzánovi („*Oheň v srdci, hrach pod nohami*“) apod. Každý aforismus uvádí žánrová charakteristika pretextu i nového textu ("metatextu"), která vtiskuje větám další komický, divadelně, filmově či jinak spektakulární rozměr, např. erotický („*príbeh muža s*

háklivým koncom“). Básník, podoben starozákonnímu Bohu – hrnčíři, si se slovy a lexikální hmotou dělá, co se mu zlíbí...

Zajímavou podobou de-kompoziční a re-kompoziční, neologizační strategie, blízké avantgardě a v něčem i postavantgardě, je hravý a polysémantický palimpsest a metatext v podobě mimořádně originální – co slovo, to většinou hapax legomenon (slovo uplatněné jen jedinkrát a de facto neopakovatelné, „nezcizitelné“). Ta je uplatněna v básni nazvané *Libratislava – Moskvas a spať*. Epický subjekt si podává ruku s tiskařským šotkem, vypravěč sugeruje dojem, že trpí paralálií, parafázií, v deformacích a kontaminacích slov se projevuje paralexie, jakkoli palimpsest zachovává pravidla slovenské gramatiky. Původní text jakoby prosvítal, místy je však v travestované a transponované podobě téměř nesrozumitelný – pečlivé pročítání původní pretext samozřejmě odhalí, což je pro recepci mimořádně důležité: básnická hra, kterou autor předvádí (a nikoliv samoúčelně) je aktualizovatelná právě na pozadí původního textu jako prostředek parodizace, přesněji - karnevalizace látky. Signalizuje její zpanoptikálnění a burleskizaci. Paralelní světy a fragmentární významy, konfrontace a jazykové špílce nejsou svévolné a bláznivé.

Avantgardní princip aktualizace a dezautomatizace se projevuje i tam, kde nejsou uplatněny realisticko-symbolické, neologizační nebo etymologické paronomázie. Jde o tzv. obrácenou optiku, v níž si komponenty ustálených frazeologismů (příslloví, pořekadla, okřídlená slova atp.) vyměňují místa nebo jsou doplňovány, aby byla odhalena nepřirozenost, dokonce zrůdnost zobrazovaného jevu. Metoda je spojena nejednou s racionálně symbolickou strategií. Pořekadlo „stará láska nerezaví“ je „přejmenováno“ pomocí paronomázie na „*stará liška nehrdzavie*“, kde metafora lišky – lstivého, chytrého lupiče a predátora – symbolicky prostupuje celou básní v podobě žluté barvy, smrti ze zálohy, stírání stop, tryskající krve, smaragdových očí světélkujících ve tmě apod. a vytváří spojnicí s „pouštní liškou“, nacistickým maršálem Rommelem.

Tento motiv se ovšem spíná i s jiným významovým okruhem, zvláště motivem pouště („*púštnik*“ – „*pustovník*“) a její písečné žluté barvy. Nikoli neologismy, nýbrž syntagmata s jedním lexikálním paronymem vytvářejí sémantické řetězce, jež jsou spojeny nejen akusticky, ale i významově. Nejde mu zde o etymologii fráze, syntagmatu či slova, nýbrž slova podobně znějící jsou zasazována „nepatřičně“ do ustálených pojmenovacích vazeb. Syntagmata typu „*smrť si z nás strieľa*“, „*trhavá streda*“, „*deň sa strieľa s nocou*“, „*strielanie ročných období*“, „*striedanie striel*“ vytvářejí v katachrézi obraz totální, „pulzující“ války, aktualizované sdělení sugeruje rozměr válečné reality.

Samotná alchymie slov a slovních významů, tedy umělecká laboratoř a experimentování, daly vzniknout experimentální, konkrétní poezii. V české literatuře je využívána plejádou literátů, má samozřejmě dlouhou tradici, kterou

bychom mohli sledovat od středověkých drolerii a carmina burana přes dadaismus až k postmodernismu. Z českých autorů připomeňme Voskovce a Wericha, hry poetistů, ze současných autorů perzifláže Karla Sýse, hříčky Ivana Wernische, Pavla Šruta, nonsensové hry a prózy Ivana Vyskočila či Jana Schmida ad. Je součástí ozvláštňených reklamních sloganů i politických hesel. Populární kultury a popartu.

Pavol Janík však umělecky překonává „pouhou“ pop-kulturu a „pouhé“ laboratorní umění písmen a hlásek nejen skutečnou virtuozitou tvorby, nápaditostí, sémantickou mnohostranností, ale i aspektem, jenž bývá někdy vykazován z literatury jako „neliterární“, pokud budí interpretův ideový nesouhlas či není umělecky zvládnut. Tímto aspektem umělecké výpovědi je vlastní noetické, humanistické a občanské stanovisko, v němž se estetický prvek jako nesporně řídící nezapře.

Překlady Janíkových básní představují vždy velký, mimořádně složitý problém, s nímž se musí každý vyrovnat po svém. Básník Karel Sýs se role překladatele zhostil s originalitou sobě vlastní. Janíkova báseň *Zvratné zámeno psa* hojně využívá slovenského zájmena „sa“. Tuto báseň v bulharském (Teatr život. Přel. V. Rakovski. Sofie 2003), makedonském (Popravkata na Titanik. Přel. S. Lekoski. Skopje 2005) ani ruském výboru (Počinka Titanika. Přel. D. Anisimovová, N. Švédovová a E. Tambovcevodá) z Janíkových veršů nenalezneme. Báseň *Strom v prvej osobe jednotného čísla* ze sbírky *Hurá, horí!* např. v ruském překladu E. Tambovcevodé také rezignuje na gramatickou hru s prezentem slovesa („som“), vetknutým do nominativu substantiva „strom“. Zde je patrně možné jen přebásnění, modelová tvorba, či jen rezignovaně uznat fakt nepřeložitelnosti některých Janíkových veršů.

ALEXEJ MIKULÁŠEK

Obsah

Twistnatý strom	/3
Ponorka do vesmíru	/5
Odvodněná voda	/6
Ženská přitažlivost zemská	/7
Zvratné zájmeno psa	/9
Písmeno	/10
Zápis	/11
Zlozvyk	/12
Aktualita	/13
Zákonná	/14
Jsem s vámi	/15
Libratlslava – Moskvas a zpátky	/17
Přišel jsem na svět	/19
Privatizace duší	/20
Hurá, hoří! aneb Čtyři miliony za zavraždění básníka	/21
Divadlo Život	/39
Óda na šestý smysl	/40
Buď práci fuj!	/41
Konec materialismu	/42
Generální úklid	/43
Poslední koňak v Monaku	/44
Pinokiosk	/47
Vztažné ptactvo	/48
Magistr magie	/49
* * * <i>Papírový sníh</i>	/50
Koudel strachu	/51
Strom a peklo	/52
Stará liška nerezaví	/53
Irácké děti jdou do nebe	/55
Svatá reklama Vánoc	/56
AFORISMY	/57
<i>Pohledy klíčovou dírkou do alchymistovy dílny...</i>	/69

PAVOL JANÍK
Třetí skupenství muže

Kniha vyšla s finanční podporou
Komise SLOLIA, Literárně informační centrum, Bratislava

Přeložil a snímek na obálce Karel Sýs

Grafická úprava Martin J. F. Tichý

Vydavatel a tisk Zdenka Brožová, Periskop, Hluboš 133

v edici Báseň na sobotu, svazek 5.

provozovna Příbram, Dlouhá 168, Příbram II

ISBN 978-80-87077-05-4

PAVOL JANÍK

Narodil se 15. 10. 1986 v Bratislavě. Vystudoval dramaturgii a scenáristiku na Divadelní fakultě Vysoké školy múzických umění v Bratislavě, v letech 2003-07 byl předsedou Spolku slovenských spisovatelů.

Básnická tvorba: Nezaručené správy (1981), Zrkadlo na konci leta (1984), Do videnia v množnom čísle (1985), Hurá, horí! (1991), Nieкто ako boh (1998), Buď vôňa tvoja (2002), Kmitočet tvojich bokov (2002), Театър Живот – Divadlo Život /Bulharsko, výbor z básnické tvorby/ (2003), Починка Титаника – Oprava Titaniku /Ruská federace, výbor s básnické tvorby/ (2004), Поправката на Титаник – Oprava Titaniku (Makedonie, výbor z básnické tvorby/ (2005), Zašifrovaná jeseň (2007).

Soubory aforismů: Dobrá zrada nad zlato (1996), Satanovisko (1999), Pes hore bez (2000), Špinavé čistky (2002).

Odborná literatura: Vladimír Bahna (1986), Generál Lorenc – Dešifrovaný svet (2000), Rozhovory /o štátnosti/ (2002), Nad vedou (2003), Spy Dictionary – Špionážny slovník (2006), Špión z Bratislavy /s Gabrielou Holčíkovou/ (2006), Špionážne skratky (2006).

Dramatická díla: Tuctová komédia /s manželkou Oľgou/ (1986), Škrupinový zámok (1988), Súkromný striptýz (1992), Maturitný oblek (1994), Pasca na seba (1995), Nebezpečné veselohry (2003), Dangerous Comedies – Nebezpečné veselohry /Kanada; súbore troch divadelných hier; dostupné on line: <http://sites.utoronto.ca/tsq/09/janik09.shtml/> (2004), Nežná klauniáda (2004), Bez motívu (2005), Bez zábran (2006), Bez záruky (2006), Опасные комедии – Nebezpečné veselohry /Ruská federace/ (2006).

Ocenění: Cena rektora Vysoké školy múzických umění (1981), Prémie Slovenského literárneho fondu (1982), Prémie Slovenského literárneho fondu (1983), Cena Alfréda Radoka /Česká republika/ (1992), Cena Medzičasu (1993), Zlatý klinec (1995), Cena Literárneho týždenníka (1997), Cresta International Advertising Award /USA/ (1998), Literární cena Všeobecné úvěrové banky (1999), Prémie Spolku slovenských spisovatelů (1999), Literární cena Paula Rusnaka /USA/ (2000), Prémie Spolku slovenských spisovatelů (2000).

Pavol Janík je čestným členem Unie českých spisovatelů a členem redakční rady literárního týdeníku Obrys-Kmen.

Periskop, Příbram, 2009